

קובץ
הערות וביאורים

בלקו"ש, בנגלה ובחסידות

דברים
גליון לט (קמב)

יצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראַי עוועניו • ברוקלין, ניו יארק

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושתים לבריאה

שמונים שנה לכ"ק אדמו"ר שליט"א

תוכן הענינים

לקוטי שיחות

דומע כעונה ועניית הללוי' כאמירה ..... ד

הנהגת כ"ק אדמו"ר הצ"צ בחיי כ"ק אדמו"ר האמצעי ..... ז

נגלה

גזירת שמא יעמוד לפוש (גליון) ..... ח

חסידות

ג' ענינים באחד ..... ח

שיחות

במחלוקת רש"י ור"ת בטרד פרשיות דחפילין ..... ט

ר"ת ומשה רבינו ..... יא

חמשה פסוקים אין להם הכרע ..... יא

שונות

סדר ההנהגה בסיום ההפטורה ..... יא

הערות בספר המפתחות לטה"מ חרלו ..... יב

הערות ללקו"ת פ' מטות - מסעי ..... יג

הערות ללוח היום יום ..... יד

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

א. בלקו"ש פ' מסעי מבאר שיטת הרמב"ם בענין אמירה הלל שכתב (בפ"ג מהל' חנוכה) דראוי לילך כמנהג הראשון שהקהל עונין הללוי, כי ע"י עניות אלו הרי זה כאילו הוא בעצמו אומר כל ההלל, (ע"ד שכתב הרמב"ם דאפשר לצאת ידי חובתו מדין שומע כעונה אפי' אם לא ענה אמן, אבל אם עונה אמן הרי זה כמברך בעצמו), ונמצא דבאופן זה יש אחדות אמיתית, דאם יוצא ע"י שומע כעונה אין בזה שלימות האחדות, כי אין כאו"א שוה, דהש"ץ יוצא ע"י אמירה, והוא רק שומע ומקבל מהש"ץ שיוצא ע"י אמירתו, משא"כ ע"י העניות דהללוי, נפעל שלכולם יש ענין ההלל באופן אחד, ע"י אמירה, וזה גופא באופן של אחדות, שהאמירה של הש"ץ הוא האמירה של כל העם העונין עי"ש בארוכה.

והנה בספר שיח השדה (להג"ר ארי' צבי פרומער מקור' יגלוב הי"ד) סי' ד' אות י"ט מביא הך דר"ה כס"א, כל שאינו מחויב בדבר אינו מוציא אחרים יד"ח, ומקשה דכיון דשומע כעונה א"כ מה איכפת לן שהעונה פטור הא עכ"פ הוא עצמו שומע, ושמיעתו כעני' חשובה דשומע כעונה, א"כ מקיים בעצמו המצוה, והרי הוא עצמו הוא בר חיובא, והרי זה דומה לחשו"ק שעשו סוכה דכשר, הרי דאי"צ שבר חיובא יעשה החפץ שבו מקיים המצוה, וא"כ למה בעינן שהעונה יהי' מחויב בדבר? עי"ש בארוכה יותר בביאור קושייתו ובמה שהביא מחקיעת שופר.

ומבאר עפ"י מה שכתב אדה"ז בשו"ע סי' רי"ג סעי' ו' וז"ל: ואף שהשומע כעונה מ"מ המברך הוא העיקר שהוא נעשה שליח לכולם להוציאם י"ח, וכולם מקיימים מצות הברכה על ידו, וכאילו כולם מברכים ברכה אחת היוצא מפי המברך שפיו כפיהם עכ"ל, ומבאר דהיינו דפיו של העונה חשיב כאילו הוא של שומע ובוזה השומע יוצא ולא בגוף שמיעת אזניו, לכן כל היכא דפיו של העונה יש לה חסרון כגון שפטור מן האמירה, ואין אמירתו מועלת כלל לגבי עצמו ואין עלי' שום פעולת מצוה אינו מועיל להוציא דלא עדיף פה זה של העונה מפה של עצמו דאם אינו בר חיובא אינו מוציא שאר איברי הגוף החייבים, כדאמרינן בר"ה לגבי חצי עבד וחצי בן חורין, וכאן כיון שיוצא בפה חבירו הדובר הרי מקיים המצוה באבר פטור, משא"כ אי נימא דבגוף שמיעתו הוא שיוצא וא"כ מקיים המצוה באבר חייב באזנים של עצמו, א"כ מה איכפת לן בהמוציא שהוא פטור עי"ש בארוכה.

ב) ולפי"ז ראוי לעיין בענין ההלל, דכנ"ל כשעונין הללוי הרי זה כמו שאומר כל ההלל בעצמו, דמבאר ברמב"ם בהל' חנוכה שם (עפ"י המשנה בסוכה לה, א) דאם הי' המקרא את ההלל קטן או עבד או אשה עונה אחריהם מה שהן אומרים מלה במלה בכל ההלל, דלכאו' כיון דעניית הללוי הרי זה כאומר בעצמו, ואין הפי' שהמקרא מוציא יד"ח, א"כ מה איכפת לן אם הוא קטן וכו', סו"ס הרי הוא עונה ע"ז הללוי' וכאומר בעצמו.

אבל באמת יש לשאול זה גם בעונה אמן דה"ז כמברך בעצמו כנ"ל, ויש להסתפק אם יוצא יד"ה כשעונה אמן על ברכת קטן, ועי' מאירי ברכות כב, שכתב וז"ל: בסוגיא זו אמרו בן מברך לאביו ועבד לרבו ואשה לבעלה, ומאחר ששנה בן אצל עבד ואשה פירושו בקטן, ואעפ"י שאינו מחויב מן התורה מברך לאביו, ופרשו בחלמוד המערב (ברכות פ"ג סה"ג) על מנת שיענה אמן על כל ברכותיו, והביאו עוד שם כדחנינן מי שהי' עבד או קטן מקרינ אותו עונה אחריו מה שהוא אומר, אלמא עניית אמן ועניית מה שהוא אומר הכל אחד, ונראה משם אפי' הי' האב מחויב מן התורה, אלא שבסוגיא זו פירשו כשלא אכל האב אלא שיעור חכמים, ושם לא בעניית אמן נאמרה אבל בעניית אמן אף במחויב מן התורה כן. עכ"ל.

הרי דלישתח הירושלמי יוצא בעניית אמן אפי' כשהמברך אינו בר חיובא, והמאירי מסתפק לומר דאפי' לפי שיטת הבבלי כן, והא דמבואר בבבלי דזהו דוקא כשלא אכל האב שיעור דאורייתא היינו דוקא כשלא ענה אחריו אמן, ועי' ג"כ בפ"י בעל החרדים על הירושלמי שגרס כנ"ל בהירושלמי, וכן בראבי"ה בברכות שם ובכ"מ.

(והנה לפי גירסא זו בהירושלמי מבואר שלא כדעת הרמב"ם הנ"ל, דבהשיחה נתבאר שיטת הרמב"ם דעניית הללו"ה ה"ז בעונה אמן, ובירושלמי מדמה עניית אמן לעונה אחר המקרא מלה במלה, ואפ"ל דהרמב"ם גרים בהירושלמי בברכה"ז "בעונה אחריו מה שהוא אומר" כגירסת הרשב"א בברכות שם, ועי' ג"כ בפני משה שם ובמראה הפנים דגרסו כן, ואולי אפ"ל דעפי"ז יומחק דהמאירי לשיטתו כמבואר בהשיחה דלא סב"ל דעניית הללו"ה הוא כעניית אמן מצד הירושלמי הנ"ל).

ג) ועי' ברמב"ם הל' שבועות פ"ב ה"א שכתב וז"ל: ואחד המושבע מפי אחרים וענה אמן, אפי' השביעו עכו"ם או קטן וענה אמן חייב שכל העונה אמן אחר שבועה כמוציא שבועה מפניו, עכ"ל, ולפי"ז הי' אפ"ל דכן הוא לגבי ברכה.

אבל בהל' ברכות פ"א ה"א כתב הרמב"ם וז"ל: כל השומע ברכה מן הברכות מתחלה ועד סופה ונתכוון לצאת בה ידי חובתו יצא ואעפ"י שלא ענה אמן. וכל העונה אמן אחר המברך הרי זה כמברך והוא שהי' המברך חייב באותה ברכה. הי' המברך חייב מדברי סופרים והעונה חייב מן התורה לא יצא ידי חובתו עד שיענה או עד שישמע ממי שהוא חייב בה מן התורה כמוהו עכ"ל. וביאר בכס"מ שם דמ"ש הרמב"ם "עד שיענה" על הסיפא קאי דבעינן שהמברך יהי' בר חיובא גם בעונה, עיי"ש.

ועי' ג"כ בשו"ת הר צבי ח"א סי' קי"ב שהביא הטור סי' רי"ט שכתב לחלק דאם אינו עונה אמן לא יצא אא"כ המברך הוא בר חיובא, אבל בעונה אמן יצא אפי' אם המברך אינו חייב, וביאר דבאמת גם לפי הטור בעינן שהמברך יהי' בר חיובא בכלל, דדוקא אז בענה אמן יצא, דהרי הבבלי לא

סב"ל כהירושלמי הנ"ל, והחילוק הוא רק אם עכשיו אינו חייב בברכה זו, דבענה אמן יצא, אבל לעולם בעינן שיהי' בר חיובא בכלל, ומסיק שם בהר צבי דמלשון הרמב"ם שכתב "והוא שיהי' המברך חייב באותה ברכה" משמע דכוונתו דלא רק בעינן שיהי' בר חיובא בכלל אלא גם עתה הוא חייב בברכה זו, וכוונת הרמב"ם לשלול לא רק שיטת הירושלמי הנ"ל (כמ"ש באור שמח שם) אלא גם לשלול שיטת הסור. ועי' ג"כ בשו"ע המחבר שם ובחידושי רע"א שם.

ד) ולפי"ז צריך להבינ' דכיון דעונה אמן הרי זה כמברך בעצמו למה בעינן שיהי' מבר חיובא דוקא? ומהו הנפק"מ דלגבי שבועה אפי' אם ענה אמן אחר קטן הרי זה כמוציא שבועה מפיו?

ועי' בס' ים של שלמה ב"ק פ"ז סי' ל"ז שכתב דקטן יכול להוציא הגדול מן החזרה, רק מדרבנן לא, ובמג"א סי' קצ"ט ס"ק ז' הקשה עליו כמה קושיות, וביאר בראש יוסף להפמ"ג ברכות שם דזהו כשעונה אמן דה"ז כמברך, ובכה"ג אפשר דמה"ת יוצא ומדרבנן הוא דאינו יוצא עיי"ש, ולפי"ז הי' אפשר לחלק דבברכות ובהלל החמירו רבנן שאינו יוצא ע"י קטן וכו', משא"כ בשבועה אדרבה אזלינן לחומרא והשבועה חלה.

ולכאורה יל"ע אם אפשר לומר דבאמת גם בעניית אמן והללוי הפי' הוא שהמברך או הש"ץ צריך להוציא בשאר ההלל והברכה (ע"ר בשומע כעונה) אלא דכיון דסו"ס הוא בעצמו עונה אמן או הללוי שהוא ענין עיקרי בהענין, הרי זה נחשב כמברך בעצמו ממש, כיון דגם הוא אומר בפיו, (ואינו דומה לשומע כעונה שאינו אומר בפיו כלל), כי מהשיחה משמע דדוקא בשומע כעונה חסר ענין האחדות כי השומע הוא מקבל מהש"ץ ויוצא ע"י אמירתו, אבל בעניוח הללוי אינו כן, משמע דאינו כהנ"ל, גם יל"ע מהן דשבועות, דבעניית אמן גופא הרי זה כמוציא כל השבועה בפיו.

ובשו"ת הר צבי הנ"ל הקשה על הרמב"ם בהל' ברכות הנ"ל דלמה הזכיר רק כוונת השומע לצאת, ולא הזכיר ג"כ דבעינן כוונת המצמיע להוציא כמבואר בר"ה כט, א, דבעינן כוונת שניהם זה לצאת וזה להוציא?

ורוצה לחרץ דזהו מה שמסיק הרמב"ם דהעונה אמן הרי זה כמברך ולא צריך כוונת המצמיע, שבעניית אמן ה"ז כמברך בעצמו, ומביא משירי קרבן בירושלמי סוכה פ"ג ה"ס (ד"ה בעונה) וז"ל: דכל שהוא מכוי' לברכתו ועונה אחריו אמן אעפ"י שלא כיון המברך להוציא יצא, דאמן קבלת הדברים הוא כאילו בירך הוא בעצמו והוציא הדברים בפיו כדמצינו בשבועה כו' וכן מבואר בשטמ"ק ברכות נד, ב, בהא דרב יהודא חלש ועל לגבי' רב חנא בגדתא ורבנן ואמרי לי' בריך רחמנא דיהבך ניהלן וכו' ואמר להו פטרתון יחי מלאודיי וכו' והא איהו לא קא מודה ל"צ דעני בתרייהו אמן. וכתב

שם בשטמ"ק דאעפ"י שהיוצא בשמיעה מחבירו יוצא אף בלא עניית אמן, מ"מ הכא אינו יוצא כשאינו עונה אמן, לפי שהמברך לא נתכוין להוציא את המחויב לברך עיי"ש, ועי' ג"כ פמ"ג סי' רי"ט מש"ז אוה"ב שכתב וז"ל: ומכאן מוכח שהשומע צריך לכוין אבל המברך משמע אע"ג דלא כיון וכו' עיי"ש.

משמע מכ"ז לא כהנ"ל דאי נימא דהמברך צריך להוציא בשאר הברכה וההלל למה אי"צ כוונה להוציא.

(ולפי"ז יצא חידוש לפי השיחה שנחבאר דעניית הללו' ה"ז כעניית אמן, דלא בעינן כוונה המקרא להוציא, ובעניית הללו' לבד יוצא יד"ח, וכן יש להסחפך אם המקרא אנמר הלל לא מצד מצות הלל אלא קורא בספר תהילים וכו' אם יוצא ע"י עניית הללו').

אבל באמת אפשר להביא רא' חזקה להנ"ל ממה שנפסק בשו"ע סי' רי"ג ובשו"ע אדה"ז שם סעי' ד' וז"ל: אין אדם יוצא ידי חובתו בשמיעת ברכה אפי' ענה אמן אא"כ שמעה מחילתה ועד סופה ונתכוין לצאת בה י"ח, והמברך נתכוין ג"כ להוציא, עכ"ל. הרי משמע מזה דגם בעניית אמן צריך המברך להוציא, (ועי' ג"כ בסו"ס ר"א בשו"ע אדה"ז דעונה אמן כמוציא ברכה מפיו מ"מ ממחרין ליתן שכר תחלה להמברך), ולכן כשאינו בר חיובא אפי' אם ענה אמן או הללו' לא יצא, ולפי"ז נמצא דגם בעניית הללו' העונה מקבל מהש"ץ קצח, ואכתי יל"ע עוד בכ"ז ועוד חזון למועד.

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי

- ר"מ בישיבה -

ב. בלקו"ש ח"ה ס"ע 373 ואילך כ' וז"ל: "אין האב אמאל געפרעגט ביי כ"ק מו"ח אדמו"ר, ווי דער צ"צ האט זיך געפירט אין א געוויסן ענין בחיי דעם מיטעלן רבי'ן כידוע אז דער מיטעלן רבי און דער צ"צ האבן געהאט באזונדערע סגנונים אין חסידות און באזונדערע דרכים אין עבודה), האט מיר דער רבי אויף דעם געענפערט: וואס רעסטט?! דעמאלט איז דאך דער מיטעלער רבי געווען דער נשיא און א נשיא איז איינער!".

והערני א' מספר השיחות תש"ב ע' 97 וז"ל שם: "ווי עס איז ידוע איז פון יאר תשפ"ג געווען בבחי' שני מלאכים משתמשים בכתר אחד, נאר וויל דער צמח צדק איז געווען א חכם גדול איז ניט געווען קענטיק זיין נשיאות בפרהסיא".

ואולי הכוונה ב"שני מלאכים משתמשים בכתר אחד" הוא מש"כ בלקו"ש שם שהיו להם "באזונדערע סגנונים אין חסידות און באזונדערע דרכים אין עבודה", אבל עדיין צריך ביאור בזה.

ולהעיר גם מלקו"ש ח"ד ע' 1324. עיי"ש.

א.ל.

- תוח"ל 770 -

נ ג ל ה

ג. שייך למ"ש הרר"ש שי' מרזב בגליון קמ"א

בסי' שנ"ב בעי' ג' וז"ל: שאף אם יפול כולו לר"ה ולא ינוח שם אלא יהא חלוי באויר ר"ה מותר לקולטו מן האויר ולהביאו לרה"י מן התורה אלא שאסור מד"ס בנפל כולו עכ"ל.

הרי מכאן מוכח שאם נפל כולו לא יקלטנו מן האויר אלא יניחנו ליפול ואף שע"ז יהי' הנחה בר"ה.

וצ"ל כי אין חוששים לזה מאחר שנפל מעצמו הרי אין זה מלאכת מחשבת ולא אמרו שיותר טוב לקלטו ולהביאו בחזרה לרה"י כדי שלא יעבור אפי' על איסור דרבנן בהוצאה בלא מחשבה (כד' רע"א).

ואף שיש כאן גזרה שמא יפול כולו ויביאנו הלא גם בנזכר שיש אצלו חפץ בר"ה יש לגזור שמא יעמוד לפוש, ואף ששם עסוק להביאו בחזרה כדי שלא יעבור על איסור הנחה בר"ה, הרי גם כאן עסוק לקולטו מן האויר כדי שלא יניח בר"ה, אלא שחוששים שאם נחירנו להביאו בחזרה בלא נפל יתיר. לעצמו גם בנפל א"כ גם כאן (ואפשר עוד במכ"ש) אם נחירנו להביאו חזרה בלא עמד לפוש יתיר לעצמו גם בעמד לפוש.

(ואפשר יכולים להביא ראי' גם בחלחל הסעי' בדין דנחגלגל הספר מידו למטה מי' ספחים שצריך להניחו שם על הכוחל שהוא ר"ה, ולא יביאנו בחזרה אף שע"י ההנחה עושה איסור דאורייתא או עכ"פ דרבנן, אבל אין הענין בבירור אצלי).

הרב פנחס קארץ
- משפיע בישיבה -

ח ס י ד ו ת

ד. במאמר מים רבים חשי"ז אות ג' וז"ל: והנה באחד יש ג' ענינים. במדרש אי' אחד אין כיוצא וצריך להבין מהו השבח דאין כיוצא בו כי אין יעלה על לב איש שיש כיוצא בו שצריכים לומר שאין כיוצא בו. וענין הב' בד' אחד הוא כו' להוציא ענין ע"ז עכ"ל.

וצ"ל כי למה על הפי' דאין כיוצא בו הוא מקשה דאין יעלה על לב איש להיפר, ועל ענין ע"ז אינו מקשה והלא על על ענין ע"ז בודאי יש ע"ז ציווי מן התורה, ולכאורה אין יעלה על לב איש כו'.

ועפ"י המבוא לקמן באות זה מובן שאומר וז"ל: דע"ז הוא דקרו לי' אלקא דאלקיי' עכ"ל, וא"כ הרי אין זה כיוצא בו וע"ז שייך טעות וצריכים להודיע, משא"כ על ענין אין כיוצא בו שע"ז אין צריכים להודיע.

*

*

*

ה. באותו אות וז"ל: והג' הוא דה' אחד היא מצוה בפ"ע שהיא מצוה ליחדו עכ"ל. ומביא ע"ז בהערה וז"ל בפני עצמה:

ראה מצות האמנת אלקות - בסהמ"צ להצ"צ - פ"א, עכ"ל.

וצ"ל מה כוונתו בהציון, אם הכוונה להביא שזה נמנה כמנין המצות, ע"ז הי' צריך להביא ממצות אחדות השם שהרי שם הוא עיקר מקומו. וגם הי' צריך לכא' לציון למנין המצות להדמב"ם, וגם כי במצות האמנת אלקות מובא עד"ז קודם פ"א בהפתיחה עיי"ש, וגם כי הלשון בהציון הוא "ראה" מצות האמנת אלקות ולא בלשון "עייין".

ואפשר כי הכוונה למ"ש בפ"א בהסוגריים וז"ל: ובכלל זה שהוא ית' מחי' את העולם באופן שהם בטלים במציאות לגמרי לגבי דבר ה' ורוח פיו ית' כביטול אור השמש בשמש, כמ"ש בלק"א ח"ב פ"ו וכמשנ"ח מצוה י' אלא שי"ל שאמונה זו נכלל במצות האמנת היחוד עכ"ל. והיינו שבוה מבוחר שענין האמנת היחוד היא מצוה מיוחדת ושליטת ע"ז והכוונה על שליטת השיחוף.

*

*

*

ל. באותו אות "דע"ז הוא דקרו לי' אלקא דאלקי' וצע"ק דהרי במאמר באחי לגבי חשי"ג מבאר דאלקא דאלקי' זהו ענין השיחוף.

ובהערה ע"ז מביא מחניא פכ"ד, וצ"ע דהרי זה מובא עוד קודם בפכ"ב, ובעצם הענין צ"ל דהרי שם בתניא הן בפכ"ב והן בפכ"ד מבאר שהע"ז עצמה קרו לי' אלקא דאלקי', וכאן משמע שהעובדי ע"ז קרו לי' אלקא דאלקי', ואפשר שלכן בההערה כשמציין לתניא הוא אומר "ועיינ' ב' תניא פכ"ד" משא"כ כשמציין לגמ' הוא אומר סתם "סוף מנחות" והיינו שבאמת בתניא מדבר על עצם הע"ז, אבל יש ללמוד וזה גם על עובדי ע"ז.

ובעצם הענין מה שמביא מחניא שע"ז הוא אלקא דאלקי' צ"ל דהרי מבאר שם שזהו "כפירה באחדותו" שזהו לכא' ענין השיחוף וכמו שמבאר במאמר זה שענין האחדות הוא שליטת השיחוף.

ולכא' אפשר לבאר שזהו עפ"י פי' השני שמביא כאן שד' אחד הוא שליטת ע"ז, וכן משמע לכא' בפ' כ' עיי"ש.

הרב פנחס קארץ

- משפיע בישיבה -

ש י ח ו ת

א. כמה ששאל כ"ק אדמו"ר שליט"א בהתחווהדות דשבת מבה"ח מנ"א דאיך אפשר שהי' מחלוקת בין רש"י ור"ת בנוגע לפרשיות של חפילין, דלכא' כיון דהנחת חפילין הוא בכל יום ויום, הרי אפשר לראות איך היו חפילין הראשונים עד משה רבינו ואיך שיין בזה מחלוקת?

כדאי להביא בזה מה שראיתי בשו"ח מים חיים (לר' יוסף משאש - פאס תרצ"ד) דאפשר לומר שבימי משה רבינו ע"ה לא קיימו ישראל מצוה חפילין, וראי' לדבר שהרי פרשת שמע ופרשת והי' אם שמוע לא נאמרו רק במשנה חורה שנאמר בשנה הארבעים וא"כ לא הניחו חפילין חסרים שתי פרשיות, ורק נצטוו בהם

אבל לא קיימו בפועל עד אחרי מות משה, כי מר"ח שבט עד ז' באדר לא יספיק כלל בשון אופן לעבוד העורות ולתקון הדפוסים, ולכל כלי מלאכה המרובים הצריכים למלאכת תפילין ולכתוב הפרשיות לשם מאות אלף דגלי וכו', ובפרט שבכל יום היו נקבצים על איש האלקים לשמוע מפי קדשו את המסנה תורה, ואך בימי אבלו שבאו לעמוד על ענין התפילין, נשכח מהם סדר הנחת הפרשיות מכלל שלש אלפים הלכות שנשחכחו בימי אבלו של משה כמבואר במסכת תמורה טז,א, ונפלה מחלוקת ביניהם ונמשך הדבר עד זמן רש"י ור"ת שכל אחד רצה להכריע כצד אחד. עכ"ל.

ויש להעיר ג"כ ממ"ש בס' בית אלקים בשער היסודות פרק ל"ז שלא הניחו תפילין במדבר, עיי"ש, ובשו"ת מחזה אברהם סי' ל' כתב ג"כ כן, ועי' ג"כ בפנים יפות פ' תבא.

אבל מובן הטעם למה לא סב"ל לכ"ק אדמו"ר שליט"א תירוצו זה דהרי מבואר בלקו"ש ח"ט ע' 52 בהערה *21 דבדרך הלכה ראה קידושין לו, טע"ב: ביאה דכתב רחמנא גבי תפילין כו' עשה מצוה זו שבשבילה תכנס לארץ (דרוחק גדול לומר דכוונתו (רק) על זמן הגלות שלאחרי ביאתם לארץ). וראה יל"ש ורבותינו בעה"ת שלח (טו, לב) שהניחו תפילין במדבר, ע"כ. וא"כ שוב אין לתרץ כהנ"ל, ועי' ג"כ באלי" רבה פרק כ"ו ויהיו בנ"י במדבר וימצאו איש כו', אמר קב"ה למשה מפני מה חלל זה את השבת אמר משה לפניו רבש"ע איני יודע א"ל הקב"ה אני אומר לך כי בכל ששת ימי החול יש לו לישראל תפילין בראשו ובזרוע ורואה אותם וחוזר ממעשיו אבל עכשיו ביום השבת שאין לו, חלל זה את השבת ע"כ, הרי מבואר בזה ג"כ שהניחו תפילין במדבר, ועי' ג"כ ברשב"א מנחות ל"ד שהניחו תפילין במדבר ובנוגע לפ' שמע והי' אם שמוע כתב דאין מוקדם ומאוחר בחורה, עיי"ש.

עוד חירץ בשו"ת מים חיים הנ"ל כי מעשה התפילין נמסר ביד הסופרים ולא ביד בתי דינים, ובסופרים נמצאים חמיד ולא מעלו, ושאינן בקיאים בהלכות לדעת סדר הנחת הפרשיות אין הוא, רק כל אחד הי' מניה מן הבא לידו, וברוב הימים נמצאו הרבה זוגות תפילין משונים בסדרן זה מזה, וא"כ נוכל לומר שבימי רש"י ז"ל נתעוררו הקהל באיזו שנה לבדוק תפיליהן כאשר נוהג לפרקים בכמה קהלות, וכאשר פתחו ממצאום משונים בסדרן, ולכן רש"י ז"ל נתן לבו הסהור להכריע הדבר שיהי' שוה לכל נפש, ור"ת הכריע הפכו. עכ"ל.

ועי' ג"כ בס' אשל אברהם להגה"ק דבוטשאטש ז"ל שכתב בסס"י תצ"ג שעיקר הפלוגתא של רש"י ור"ת היחה בזמנים שהי' הנחת תפילין רופפת בעם בני ישראל בדורות ההם, שרק יחידי סגולה בדור היו מניחים כדמשמע מדברי כל הקדמונים עד דורו של הרא"ש ז"ל ואולי גם דורות הסמוכים אח"כ שכ' להדיא דרך זכות רע"א המניעה להניחם כו', ועי' ג"כ בסמ"ג עשין סי' ג' ועי' ג"כ בשו"ת דברי ישראל ח"א סי' כ"ב בארוכה בענין זה.

ובענין מה שאמר ג"כ כ"ק אדמו"ר שליט"א דמתפילין
שנמצאו ליכא ראי' דאולי נגנזו משום פסולן, ראה בב"ח
סי' ל"ד בענין זה.
הרב ירחמיאל וויינבלום
-ברוקלין נ.י. -

ח. בהחזקת דשמבה"ח מנ"א הזכיר כ"ק אדמו"ר שליט"א
הסיפור המובא בסדר הדורות דר"ח התוכה עם משה רבינו
בנוגע לקשר של תפילין וכו', וכן אפ"ל לגבי סידור
הפרשיות.

ולכאן יש לחלק מהסיפור שבסדר הדורות, ששם הי' זה
אחר פטירת משה, וא"כ תורה לא בשמים היא (ע"ד המבואר
בב"מ נט, ב, לגבי תנור של עכנאי) אבל כשהי' משה בחיים
חיחו, ופסק שצריך להניח הפרשיות באופן שמועך כלל בחיים
כן בפועל, מהיכי חיתי שאפשר לחלוק עליו?

הרב צבי גינזבורג

ט. בענין מה שהוזכר בהרמב"ם שפסק בריש פ"ג מהל'
בית הבחירה גבי מנורה דהכל משוקדים, וביאר בכס"מ משום
דה' פסוקים אין להם הכרע, ולכן מספיקא עבדינן הכל משוקדים
כדאי להעיר במ"ש מהר"ש אלגאזי בס' יבין שמועה כלל תע"ג
בשם הרא"ש, וכן בריטב"א יומא נז, ב, דזהו רק לפני שבא
עזרא, אבל משבא עזרא ופסק טעמים יש להם הכרע. ועי' ביד
מלאכי סי' רע"ח שהקשה דבשלמא כולהו לחיי אלא משוקדים
אף דאפסקי' עזרא אכתי כדקאי קאי ולא מכרעא מילתא כלל
דכיון דיש טעם אהנחאא על מלח גביעים, וזקף קטון על
משוקדים לא אהברר אי קאי אגביעים שלפניו אי אכפתורי'
ופרחי' שאחריה, ומחרץ דצ"ל דלאו דוקא על חמשתן קאמרי הרא"ש
והריטב"א הכי, רק על הנהו דאהני להו הפסקיהו עיי"ש, ולפי"ז
שוב אפ"ל גם עכשיו במנורה דאין להם הכרע.

א' הח'
- תות"ל 770 -

ש ו נ ו ת

י. כדאי להעיר על הנהגה מסויימת של כ"ק אדמו"ר שליט"א
בענין סדר ההפטורה כו'.

אחרי שמסיים ההפטורה נשאר ה"חומש" פתוח עד אחרי אמירת
הברכות שלאחרי ההפטורה (שבא בסמיכות ו(בתור) המשך א'
לההפטורה) וכשמסיים הברכות בה"סידור" סוגר הסידור (אבל
לא לגמרי - שמכניס בו אצבעו הק') ואח"כ סוגר החומש ולאחרי
הסידור כולו.

ויש להעיר ע"ז (בדא"פ) ע"ד ההלכה.

אחרי סיום ברכות ההפטורה (שלאחרי ההפטורה) - לכאורה
יש נתינת מקום לסגור בתחילה החומש, מצד חשיבותו - ובמילא
שלא להניחו נשאר פתוח. ולאידך - מתאים לסגור בתחילה
הסידור שה"ז במאי ד(עסיק וסיים ו) אזיל מיני' - אמירת
הברכות - ושלא להניחו נשאר פתוח עד לאחרי הברכות שיסגור

ספר השני - חומש. ולהעיר גם משו"ע יו"ד סי' רע"ז ובט"ז סק"א (שם)... מכאן יש ללמוד שלא ילך אדם חוץ ויניח הספר פתוח אם אין עליו כו'.*

ועפ"ז אפ"ל ברא"פ הדיוק בהנהגה הנ"ל של כ"ק אדמו"ר שליט"א.

מתחילה סוגר הסידור (שהרי כיון ד(עסיק וסיים ו) אזיל מיני' עכשיו ואין מתאים להניחו פתוח עד שיסגור ספר השני) אבל אינו סוגרו לגמרי (שהרי כנ"ל יש חשיבות מיוחדת להחומש כ"א רובו (וה"ו כעין מ"ש בט"ז הנ"ל: שלא יניח בלי מפה, ובנידו"ד הר"ז איבער מישען,) ואחרי שסוגר החומש סוגר הסידור כולו.
הרב מיכאל אהרן זעליגזאן
- ברוקלין נ.י. -

לא. בספר המפתחות לסה"מ - תרלו בפתח דבר מציין לשהיוה"א לכ"ק אדה"ז שנמצאים בהמשך מים רבים,

ואפשר להוסיף שגם תניא פרק מא - נמצא בסעי' קצא - ב. פרק מב - שם סעי' קצב - ד. פרק מג - שם סעי' קצד - .

(ב) וכן אמרי בינה פתח השער פ' כ' ואילך - נמצא בסעי' כס ואילך.

(ג) לקו"ח בלק ע, ג נמצא שם סעי' פו.

(ד) לקו"ח במדבר סו, ד - נמצא שם סוף סעי' קפב-ג.

(ה) חו"א עב, ד - נמצא שם סעי' קיד.

(ו) בספר החקירה נו, א מובא: בכח"י מו"ח ז"ל מ"ש בחורף תקס"ג מאדמ"ו ז"ל אשר למעלה מאצילות לא שייך שום זווג כו' כי הוא יחיד. - איפה זה נמצא - בספר המפתחות לאדה"ז לא מצוין. (ראה תניא פרק מ (נה, א) אך עיקר היחוד הוא למעלה מעלה בעולם האצילות).

(ז) בספר הליקוטים -ש- ע' חכב הקטע השערות יניקתם מצומח שבשכל - זה לשון כ"ק אדה"ז נדפס בסה"מ - תקס"ב ע' צח.

שם קטע קוצי ושערי - נמצא גם שם ע' קד.
וכן באות ה- חסר ערך חץ או חיצים המבואר באוה"ח בראשית א' בתחלתו.

(ח) בסה"מ - תקס"ב ע' טז שו"ה השמטות - שעכשיו היא השמטה השני' - כה בתו"א נא, ד בשם ספר התמונה.

(ט) שם ע' יח - מבואר במ"א ע"פ ונשב בגיא - ראה אוה"ח ע"פ זה.

*) וי"ל שזהו כעין מ"ש על ראשון ראשון או על אחרון ראשון היינו במה שחתם באחרונה מתחיל לסיים ואח"כ מסיים הראשון. והיינו ע"ד פתח במה שחתם.

(י) שם ע' כו - וע"י הלולב נמשך הדעת - ראה אוה"ת בלק ע' א' כז איזה הגהות לכאן:
 (יא) שם ע' קד - מבואר במ"א בענין קוצא - ראה סה"מ - אתהלך ע' כז. דרך מצותיך צט, א.
 (יב) שם ע' קה - שו"ה בוכמו - אבל בהצמח הצפורן בהגדלה. בסידור ק, ג נמצא שורה שלימה שחסר כאן.
 א' מאנ"ש
 - ברקלין נ.י.

יב. בלקו"ח פ' מטות - מסעי פא, א ע"פ - וידבר דעשרת הדברות: לקו"ת במדבר טו, ד.
 בד"ה ביום השמיני עצרת: ראה לקמן שמע"צ פד, ד.
 לבוש - בד"ה יונתי בחבוי: לקו"ת שה"ש יז, א.
 פא, כ בשלם - ע"פ אז ישיר, "ולא נערוך אליו קדושתו: חו"א סב, ד:
 פי' שאפילו קדושתו שהוא קדוש ומובדל כו' לא נערוך אליו לפי שאינו בגדר עלמין כלל.
 ולמה - אבל הענין: ראה סה"מ - תש"ח ע' 98.
 פא, ג עוד - ותחת רגליו כו': תו"א עז, א, ראה ספר הערכים חב"ד - א טור חרפב.
 פא, ד הוא - וענוה זו: ראה לקו"ש - יג ע' 36.
 קמה - בד"ה קטנתי: אגה"ק סי' ב.
 פב, א. חסא - והחסרון והפגם: ראה ד"ה ע"כ יאמרו חרצ"א (בסה"מ קונטרסים א) פ"א.
 וחטא הוא לשון חסרון: ראה מלאכים - א א, כא. לקו"ש - ד ע' 1200 הערה 42: ולהעיר מהקדמת דרך חיים לב"ק אדהאמ"צ.

לקמן - בד"ה אלה מסעי: לקמן פח, ג.
 ובד"ה כי ביום הזה יכפר: לקו"ת אחרי כז, א.
 פג, ג. ואשה כי תדור: ראה סה"מ אדה"ז קצרים ע' ק.
 אקים - בענין צדקה כל פרוטה: ראה לעיל יא, ד. מג, ד.
 פד, ד. ואני בתוך הגולה: ראה אוה"ת ואתחנן ע' חכז.
 פה, ב. עיני כל אליך: ראה אוה"ת ויקרא - ג' ע' תשמו.
לקו"ת מסעי

פח, ג. מדבר העמים: יחזקל כ, לה.
 הוא - יחו"ע ויחו"ת...אדם: ראה אוה"ת יתרו ע' תתקכא

פח, ד. בשכלו - אך כל היום: ראה אוה"ת קרח ע' חרסג.
חשג.

פס, ב. ב. - כי בנדים... מהחכמה וההשגה: ראה אוה"ת
חנוכה רפ, ב.

פס, ג. ה' - והנה פי' קומה: אוה"ת ויצא קפד, ב.

פס, ד. היו - משה הוא יסוד אבא: ראה בארוכה בלקו"ש
- ו ע' 244 ואילך.

צ, ב. (ועמ"ש - ע"פ וקבל היהודים: תו"א צז, ג.)

מזה - בביאור ע"פ מי ימתק: תו"א פ, ד.

צא, ב. אשר קדשנו בלשון נסתר: ראה סה"מ - ת"ש ע' 148
הערה כ"ק אדמו"ר שליט"א.

צא, ג. פ. - לוייתן לשון התחברות: ראה אוה"ת תולדות
קנו, א.

צג, ד. כמו - חכמה עילאה נק' אמת: ראה אוה"ת תצוה ע'
חשמ"ז. יתרו ע' תתצד.

צה, ב. רפ"ב - דא"ק הוא סוד האריך: ראה ד"ה בסוכות
חשבו חרסד.

צו, ב. משם - ואפשר ג"כ לומר: ראה ד"ה בסוכות חשבו
חרסד.

אמר - בתחלה אתה אומר... ולבקר בהיכלו: ראה לקו"ש
- ע' 170.

הרב אהרן חיסריק
- ברוקלין נ.י. -

הערות ללוח היום יום

יג. י"ד חשוון "מה" מצעדי גבר כוננו, לכל אחד מישראל
יש לו תעודה רוחנית בחיים, והוא להתעסק בעבודת הבנין
לעשות דירה לו ית'. - ראה לקו"ש ח"ו, (בהשיחה ג' בהערה
שם).

"באשר הוא" - ראה וירא כא, יז.

"בחפש מחופש" - ראה גמ' פסחים (בתחילתו).

שדרכו - יחפץ - ל' הכ' - תהלים לח, כג.

ס"ז חשוון "המחשבה היא לבוש ומשדת השכל והמדות. בשעה
אשר אין לה שירות בשכל או במדות..., לבד שאינה תוכנית, אלא
היא פרועה לשמצא..." ראה חשא לב, כה.

כ"ב חשוון "...אנכי מי שאנכי, שהוא נעלם ונסתר גם
מנאצלים היותר עליונים, הלביש עצמותו ית' בכמה צמצומים
להאציל..." - ראה המשך תער"ב (ראה מאמר ד"ה באתי לגני,
אות ז').

"ואדם עלי' בראתי, אדם תכלית ההתהוות" - להעיר ממדרז"ל
בראשית בשביל ישראל.

"תכלית האדם" - ראה קהל יג, יב: את האלקים ירא ואח
מצותיו שמור כי זה כל האדם.

כ"ח חשון "ענין ההשגחה פרטית הוא, ולא זו בלבד דכל
פרטי תנועות הנבראים למיניהם הם בהשגחה פרטית, והיא היא
חיות האדם" - ראה לקו"ש ח"ד ע' 1252.

כ"ט חשון "עבודת הקודשה באמירת תהלים בצבור ...
ואפס קצוה בקונטרס חקנח אמירת תהלים - ל' הכ' - בלק כג, יג.

ולרגליכם יושעו כל עדת ישראל שי' - ראה ויצא ל, ל.

ב' כסלו "וכמה פעמים קודם ההפלה הי' אאמו"ר מחזור
אחרי עני ליתן לו לאכול" להעיר מהגמ' תענית כג, ב. (מעלה
אשת חלקיהו על חלטיהו).

ז' כסלו "וכמה הגברת הצורה על החומר הוראה במעלת חומר
מזוכך ובמעלת הצורה כשנקבעה בהחומרי" - הוראה במעלת (ביחס
לתורת המוסר). ומעלת הגברת הצורה (ביחס לתורת החקירה).

הרב מיכאל אהרן זעליגזאן

- ברוקלין נ.י. -

ל ז כ ו ת

הילדה דבורה לאה תחי'

לאורך ימים ושנים טובות

נולדה ביום ב', כ"ח תמוז

תהי' שנת ביאת משיח

שמונים שנה לכ"ק אדמו"ר שליט"א

ו ל ז כ ו ת

אחיותי' שרה פרידא, חנה שיחיו

* * *

נדפס ע"י

הוריהם

הרה"ת ר' לוי הלוי חווגתו מרת שטערנא שיחיו

ו ו י נ ב ע ר ג

זקניהם

הרה"ח הרה"ת ר' יוסף הלוי חווגתו מרת אסתר שיחיו

ו ו י נ ב ע ר ג

הרה"ח הרה"ת ר' פרץ חווגתו מרת חי' יוטא שיחיו

ה ע כ ט